

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Student: JUDr. Ladislav Koudelka

Téma: Lichva - trestný čin a společenský jev

Školitel: prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.

Oponent: doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D

Pracoviště opONENTA: Katedra trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity Brno

I.

Autor se tématu lichvy věnoval již v roce 2007, když zpracovával svoji rigorózní práci. Předkládaná disertační práce tak pomyslně "navazuje" na tuto rigorózní práci, přičemž nyní autor uvedené téma zpracovává v mnohem hlubších, detailnějších a přesahových souvislostech. Přínos práce každopádně představuje snaha autora zpracovat zvolené téma tak, aby jím předložené souvislosti a úvahy de lege ferenda bylo možno použít v rámci boje proti lichvě, čímž by zároveň celá práce posloužila jako osvěta pro širší laickou i odbornou veřejnost. O laické veřejnosti se stále budeme setkávat s nízkou úrovní fyzické gramotnosti. Veřejnost odborná naopak mnohdy považuje lichvu a lichevní smlouvy jako projev a součást smluvní svobody a jakýkoliv zásah proti nim ze strany států vnímá jako nežádoucí. Již nyní lze konstatovat, že tento záměr se autorovi bez jakýchkoliv pochybností zdařil.

II.

Téma disertační práce zvolené autorem je vysoce aktuální a to zvláště v současné době fakticky celosvětové finanční krize. Ta způsobuje, že řada zejména fyzických osob je bez dostatečných příjmů, které by pokryly jejich základní životní potřeby a je nucena půjčovat si finanční prostředky mimo bankovní sektor. Byť by se např. v České republice dle příslušných statistik mohlo zdát, že lichva představuje okrajový problém, ve skutečnosti jde o problém velmi vážný, který české právo neumí ani správně vymezit a pojmenovat, natožpak postihnout nebo potrestat. Pro lichvu, jako každý tisíciletý společenský a právní jev, je tedy charakteristické, že se jedná o problém, který nelze spolehlivě identifikovat, rozebrat a řešit. Má totiž své historické souvislosti a filozofická východiska a vzniká zcela výhradně na poli občanskoprávních vztahů, tj. mezi subjekty občanského práva, byť její postih najdeme a v aplikační praxi často řešíme v režimu práva trestního. Cílem předkládané disertační práce je zájem autora provést komplexní analýzu tohoto negativního fenoménu a to jako společenského jevu a zároveň i právního problému a především trestného činu. Autor se ale nechce omezit pouze na českou právní úpravu, ale pozornost bude věnovat i srovnání s právními úpravami zahraničními. Tento způsob zpracování, jak sám konstatuje, souvisí

s tím, že řada autorů často převezme cizojazyčný text, který přeloží co češtiny, aniž by ale čtenáři vysvětlili podstatné souvislosti a reálie týkající se dané právní úpravy a konkrétně srovnávané materie. Takto přeložený text pak má pouze omezenou vypovídací hodnotu, jelikož zpravidla nepodává ve své podstatě nic víc, než kusou a orientační informaci.

III.

Nyní bych se zaměřil na obsahovou stránku předkládané práce, aniž bych se zde chtěl věnovat detailnímu rozboru jednotlivých kapitol a podkapitol. Mimo úvod a závěr je práce rozdělena do pěti stěžejních kapitol, které jsou dále podrobněji vnitřně členěny, což zvyšuje přehlednost textu.

Celkově je z hlediska obsahového práce na vysoké úrovni a z celého textu je zřejmé, že je psána autorem, který se zvolenému tématu nevěnuje pouze na poli akademickém, ale i v aplikační praxi, což se vše pozitivně odrazí na kvalitě jejího obsahu

Autor v rámci předložené disertační práce předložil komplexní a velmi detailní analýzu zpracovávaného tématu, doplněnou jeho vlastními názory, úvahami a komentáři, a to v přesahových souvislostech nad rámec trestního práva. Jak již bylo mimo jiné naznačeno, trestněprávní postih lichvy bude bezzubý a neúčinný, pokud nebude existovat kvalitní právní úprava lichevních vztahů v občanskoprávní oblasti. V rámci občanskoprávní úpravy se autor věnuje i novému občanskému zákoníku, jež nabude účinnost od 1. 1. 2014, který již v tomto okamžiku z pohledu aplikační praxe podrobuje určité kritice.

Kromě aspektů trestněprávních a občanskoprávních autor neopomíjí ani rozbor historických, respektive filozofických, souvislostí, ze kterých je zřejmé, že lichva skutečně doprovází lidstvo téměř od jeho samotného počátku a že po celou dobu vývoje společnosti se tato s ní snažila s různou mírou úspěšnosti bojovat. Navíc pochopení těchto historických a filozofických souvislostí nám umožní lépe nazírat na fenomén lichvy v současné době, čímž může být utvářena naše schopnost vytvořit vhodnou právní úpravu týkající se lichevního jednání a přijmout efektivní a účinná opatření v rámci občanskoprávního a trestněprávního postihu.

Zpracovávanou teoretickou materii autor velmi vhodně konfrontuje s aplikační praxí a rozhodnutími obecných soudů, Ústavního soudu a Evropského soudního dvora, čímž dává celému tématu praktický rozměr. Díky použité judikatuře upozorňuje na řadu aplikačních a výkladových problémů, mnohdy tuto za použití relevantních a adekvátních argumentů podrobuje kritice, a tím vším si vytváří prostor na formulování řádně odůvodněných úvah de lege ferenda, které jsou v rámci celé práce. Je to mnohdy právě judikatura, která musí zaplňovat mezery v právu.

Osobně považuji za nejzajímavější část práce kapitolu druhou týkající se právní úpravy lichvy ve vybraných evropských a amerických zemích. Taktéž v tomto případě autor pracuje nejen s textem příslušné právní úpravy, ale tuto opět často konfrontuje s příslušnou

judikaturou. V mnoha případech může být pro naši právní úpravu velmi inspirativní podívat se, jak je lichva a její trestněprávní postih řešen v jiných zemích. V rámci této kapitoly autor taktéž prokázal svoji schopnost pracovat s cizojazyčnou literaturou. K obsahu práce nemám žádné další připomínky či podstatné výhrady.

IV.

Práce je psána čtivým způsobem a čtenáře bezesporu zaujme. Co se týče její formální stránky, tato obsahuje všechny standardy požadované pro tento druh kvalifikačních prací. Každopádně se ale domnívám, že na některých místech práce by si formální stránka zasloužila autorovu větší pozornost a pečlivější přístup. Z hlediska formálního nemám k předložené práci žádných dalších a podstatných výhrad.

V.

Autor ve své disertační práci prokázal schopnost samostatné tvůrčí práce v daném oboru a jeho práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru. Předloženou disertační práci tedy doporučuji k obhajobě.

VI.

- a) bylo by vhodné a žádoucí, aby v trestním či občanské zákoníku byla explicitně vyjádřena, jaká úroková sazba je již považována za lichvu nebo co je považováno za hrubý nepoměr a pokud ano jak, nebo je vhodné výše uvedené ponechat na rozhodovací činnosti soudů; jaká pozitiva a negativa by případné explicitní vymezení výše uvedeného aplikační praxi přineslo
- b) jak autor vnímá skutečnost, že nový občanský zákoník umožňuje pobírání úroků z úroků; co vedlo zákonodárce k této právní úpravě
- c) autorův názor na činnost rozhodců v rámci lichevního jednání
- d) jak autor vnímá pojmy rozumová slabost, tíseň, lehkomyšlnost atd., které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu lichvy; byla by opět vhodná legální definice těchto pojmů - viz otázka pod bodem a)

V Brně dne 4. 10. 2013

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.